

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 8, 2021 | 26.08.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.8.75](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.75)

УДК 336.77.067.21.004.14

П. К. Бечко,

*к. е. н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Уманський національний університет садівництва, м. Умань
ORCID ID: 0000-0003-0928-4778*

Н. В. Бондаренко,

*к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Уманський національний університет садівництва, м. Умань
ORCID ID: 0000-0001-5603-8356*

С. А. Власюк,

*к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Уманський національний університет садівництва, м. Умань
ORCID ID: 0000-0002-3416-3444*

О.С. Наталич,

*аспірант кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Уманський національний університет садівництва, м. Умань
ORCID ID: 0000-0001-9256-4177*

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНОГО РИНКУ

P. Becko

*PhD in Economics, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Uman National University of Horticulture, Uman*

N. Bondarenko

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Uman National University of Horticulture, Uman*

S. Vlasyuk

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Uman National University of Horticulture, Uman*

S. Natalych

*Postgraduate student of the Department of Entrepreneurship, Trade and Stock Exchange,
Uman National University of Horticulture, Uman*

IMPROVING THE CREDIT MARKET REGULATION SYSTEM

У статті сформовано та представлено авторський підхід щодо удосконалення системи регулювання кредитного ринку відповідно до ринкових умов господарювання, сучасної економічної теорії. З'ясовано, що кредитний ринок розвивається відповідно до закономірностей пропорційного розвитку і схильності до олігополізації. Визначено, що внаслідок монополістичної конкуренції притаманна економічна характеристика, яка полягає в: постійному розширенні за рахунок залучення нових учасників. Формування попиту на довгострокові кредити, насамперед, для підприємств з державною часткою, могла б

сприяти зацікавленість основних акціонерів в прискореному зростанні інноваційної продукції, збільшенні продуктивності праці. Означено пропорційний розвиток кредитного ринку має опиратися на пропорційне територіальне піднесення країни. Визначено, що при розширенні спектру кредитних продуктів, спрямованих на оновлення основних засобів, зростання продуктивності праці і виробництво конкурентоспроможних вітчизняних товарів, дасть змогу не тільки збільшити ємність кредитного ринку, але також сприятиме зростанню ВВП.

The author's approach to the improvement of the credit market regulation system in accordance with the terms of market environment and modern economic theory is formed and presented in the article. It was found that the credit market develops in accordance with the laws of balanced development and the tendency to oligopoly. It is determined that as a result of monopolistic competition there is an economic characteristic, which involves constant expansion due to the attraction of new participants. This determines the monopoly position of the lender in the market, but at the same time supports and develops competitiveness through customer loyalty, the widespread introduction of customized approaches. The optimal "price-quality" balance of certain products offered by the credit market is revealed, its participants must monitor the problems of interest to their market segments. Reducing the time and cost of obtaining informative and reliable information is ensured through the development of marketplaces in the credit market. The formation of a competitive market includes two areas: the creation of an internal competitive environment and the strengthening of national competitive positions in the global market. The analysis of the functioning native credit markets revealed an insufficient level of competitiveness due to its oligopoly. It is established that the state support of credit market integration into the innovation process is the most important measure of credit market improvement

A distinct line of creation of competitive credit market is defined. To generate demand for long-term loans, primarily for state capital enterprises, could contribute to the interest of major shareholders in the accelerated growth of innovative products, increase productivity. The balanced development of the credit market should be based on the proportional territorial rise of the country. It is determined that the expansion of the range of credit products aimed at updating fixed assets, increasing labor productivity and production of competitive domestic goods will not only increase the capacity of the credit market, but also contribute to GDP growth.

Ключові слова: кредитний ринок; банківський сектор; органи нагляду; рейтингові агентства; інвестори; кредитори; кредитні продукти.

Key words: credit market; banking sector; supervisors; rating agencies; investors; creditors; credit products.

Постановка проблеми. Сталій розвиток кредитного ринку великою мірою залежить від забезпечення відповідних коригуючих заходів з боку регулюючих органів, перш за все, мега регулятора – НБУ. Кредитний ринок динамічно розвивається, проте при ускладненні його структури в певні періоди виникають деформації. НБУ здійснюючи регулювання окремих сегментів ринку в періоди накопичування обсягів наданих незабезпечених кредитів, підвищує резервні вимоги, щоб охолодити ринок споживчого кредитування. Забезпечуючи цінову і фінансову стабільність НБУ ставить завдання щодо забезпечення економічного зростання економіки, пропорційного розвитку національної економіки, визначення пропорцій кредитного ринку як передумови, здатної стимулювати гармонійний економічний розвиток. З огляду на це, потребують теоретичного обґрунтування питання щодо удосконалення системи регулювання кредитного ринку відповідно до ринкового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тенденції розвитку банківської діяльності, зокрема ринку кредитування є темою наукових напрацювань багатьох науковців. Зокрема, Л. Барабаш, П. Бечка, Н. Бондаренко, Т. Васильєвої, С. Власюк, С. Кручка, С. Колотухи, К. Мельник, Г. Миськів, О. Непочатенко, О. Олійник, І. Рекуненко та багатьох інших. Однак, незважаючи на багатогранність опрацьовувань і прогресивність думок з даного питання, постійні зміни на кредитному ринку, спровоковані сучасними

тенденціями та посиленням впливу давніх чинників примушують до продовження та заглиблення у дослідження за даною сферою економіки держави.

Постановка завдання. Обґрунтування теоретичних аспектів удосконалення системи регулювання кредитного ринку відповідно до ринкових умов господарювання, сучасної економічної теорії.

Для наукового вирішення поставленого завдання у статті використано загальнонаукові методи наукового пізнання та дослідження економічних явищ. Теоретико-методичним базисом дослідження є праці зарубіжних вчених та вітчизняних науковців, які досліджували проблему удосконалення системи регулювання кредитного ринку відповідно до ринкових умов господарювання, сучасної економічної теорії. У статті використано наступні методи дослідження: методів індукції та дедукції, аналізу й синтезу, системного підходу, що дало можливість комплексно і всебічно дослідити удосконалення системи регулювання кредитного ринку.

Результати досліджень. Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 р. передбачений розвиток кредитного ринку і банківського сектора, масштаби діяльності яких складають основну частку національного фінансового ринку. Результатом реалізації стратегії розвитку фінансового сектору України слугує оновлений як в кількісному, так і якісному відношенні кредитний ринок, перш за все, та його об'єктна, процесна і середовищна системи.

Стратегія регулювання кредитного ринку має опиратися на принципи, які в даний час внаслідок об'єктивних і суб'єктивних причин повністю не реалізуються. Перш за все, це стосується принципів рівних можливостей, невтручання органів регулювання в ринкові відносини, мети управління. Мета управління ризиками полягає в сприянні і підвищенні вартості власного капіталу банку, забезпечення досягнення цілей зацікавлених сторін, а саме: клієнтів та контрагентів; керівництва; працівників; спостережної ради і акціонерів (власників); органів нагляду; рейтингових агентств, інвесторів та кредиторів; інших сторін [2].

Реалізація принципу мети управління, тобто управління самою системою регулювання кредитного ринку, на відміну від принципів рівних можливостей, невтручання органів регулювання в ринкові відносини, ступінь реалізації яких значною мірою визначається рівнем розвитку ринкових інституцій, опирається на трансформацію концептуального підходу до регулювання. В процесі мети управління виникає потреба у визначенні сутності мети розвитку кредитного ринку, способів її досягнення з урахуванням виявлених закономірностей, розмежувань функцій і відповідальності між суб'єктами прямого і непрямого регулювання.

В сучасній системі регулювання кредитного ринку відсутня чітко визначена ціль, яка могла б стати орієнтиром його розвитку. З одного боку, розвиток кредитного ринку інтегрований для вирішення національних стратегічних завдань, з іншого – його розвиток підпорядкований об'єктивним закономірностям. Кредитний ринок розвивається відповідно до закономірностей пропорційного розвитку і схильності до олігополізації. З огляду на це, регулювання ринку має бути сфокусовано на дотриманні пропорцій розвитку конкурентного середовища і обмеження олігополіції і монополії в сфері кредитних відносин. Об'єднання сукупності умов, як стратегічної мети дає можливість визначити, що формування конкурентного кредитного ринку інтегрованого в інноваційну модель економічного зростання країни залежить від: пропорційного розвитку економіки; неухильного росту продуктивності праці; зростання добробуту домогосподарств.

Формування конкурентного ринку включає два напрями: по-перше, створення внутрішнього конкурентного середовища, по-друге, зміцнення національних конкурентних позицій на глобальному ринку. В ході аналізу функціонування вітчизняного кредитного ринку виявлено недостатній рівень конкуренції внаслідок його олігополії.

Концентрація і централізація капіталу найбільших кредитних установ відображає реалізацію закономірностей кредитного ринку – тенденцію до олігополізації. Підтримка і зміцнення конкуренції є об'єктом регулювання будь-якого ринку, зокрема кредитного. Розвитку конкурентного кредитного ринку в чималій ступені сприяє підтримка монополістичної конкуренції або поліполії тобто коли на кредитному ринку великій кількості покупців протистоїть безліч продавців. Поліполія кардинально відрізняється від інших видів ринкових відносин: по-перше, ринок відкритий для всіх і кожного при цьому реклама не важлива, оскільки продається один і той же товар. Для поліполії існує багато моделей поведінки учасників ринку зокрема: акцентат ціни - кожен окремий продавець не може вплинути на вартість товару, оскільки це прямим чином відіб'ється на його ж добробуті; висока ціна - клієнти підуть до конкурентів, у яких є такий самий продукт, але дешевший; низька ціна - немає можливості задовольнити попит, який автоматично буде орієнтований на нього. Якщо вже й відбувається зміна ціни, то тільки внаслідок спільних зусиль продавців і покупців [3].

Кредитному ринку внаслідок монополістичної конкуренції притаманна економічна характеристики, яка полягає в: постійному розширенні за рахунок залучення нових учасників, незалежних професійних і непрофесійних учасників ринку: банків, мікро фінансових установ, ломбардів, нефінансових установ, домогосподарств; надійність професійних учасників ринку і виконання ними прийнятих на себе зобов'язань, що забезпечують нагляд з боку саморегулятивних об'єднань і органів прямого регулювання ринку; високого рівня фінансового добробуту клієнтів для забезпечення платоспроможного попиту на банківські кредитні продукти і їх обслуговування згідно з укладеними угодами; диференційованість банківських кредитних продуктів, кожен з яких має безліч аналогів, але при цьому є унікальними.

Це визначає монополісну позицію кредитора на ринку, але в той же час підтримує і розвиває конкуренцію за рахунок лояльності клієнтів, широкого впровадження кастомізованих підходів. Кастомізація – індивідуалізація продукції під замовлення конкретних споживачів шляхом внесення конструктивних або дизайнерських змін, тобто можливість сформувати кредитний продукт з урахуванням індивідуальних переваг,

дистанційного надання послуг за допомогою зручного і доступного інтерфейсу [4]. Підкреслюючи власну унікальність, вибудовуючи персоніфіковані відносини з клієнтами кредитні установи формують власну «монополію» за умов повної відсутності прозорості кредитного ринку. Щоб знайти оптимальне поєднання «ціна-якість» певних продуктів, пропонує кредитним ринком, його учасники повинні здійснювати моніторинг проблем, які цікавлять їх ринкові сегменти. Скорочення часу і витрат на отримання інформативної і достовірної інформації забезпечується за допомогою розвитку на кредитному ринку маркетплейсов. Клієнти не завжди керуються економічними принципами, зупиняючи свій вибір на найвигоднішому продукті. Спонукальними мотивами для них стає репутація банку, його територіальне розташування, позитивні відомості про обслуговування клієнтів, зручний інтерфейс, спектр пропонує банківських продуктів і послуг, інші індивідуальні критерії, які пов'язані з економічною доцільністю. Однак, по мірі розвитку цифрового банкінгу деякі раніше важливі умови, що визначають вибір клієнта, такі, наприклад, як місце розташування, втрачають своє значення. З розвитком цифровізації кредитного ринку особливе значення має надання наступних комплементарних послуг. Найбільш дієвою є послуга яка сприяє обмежений доступ на кредитний ринок знову створених кредитних установ за такими показниками, як розмір статутного капіталу, лояльність клієнтів до діючих кредитних установ в результаті індивідуалізації кредитних продуктів.

Інший напрям створення конкурентного кредитного ринку – підвищення конкурентоспроможності вітчизняних фінансових груп на міжнародному рівні. Створення великих банків було орієнтоване на отримання лідируючих позицій на національних фінансових ринках. Такі цілі ставили перед собою універсальні банки з різноманітним асортиментом банківських продуктів, використовуючи в конкурентній боротьбі різного роду стратегію. Діяльність таких кредитних установ охоплює всі сфери банківської діяльності та всі групи клієнтів. Залученню нових клієнтів в ці банки сприяла широка популярність бренду, перевірена роками надійність, розвинена філіальна мережа, зручне розташування допофісів, технологічність і доступність банківських продуктів. За рахунок переваг широкого охоплення ринку, високотехнологічних спеціалізованих програмних продуктів, ефективних витрат щодо вдосконалення цифрових технологій, розвинутої клієнтської бази, масштабних рекламних кампаній. Такі кредитні установи зайняли лідируючі позиції в ряді сегментів ринку, освоїли суміжні фінансові галузі, серед яких страхування, інвестиційна діяльність, здатних в подальшому залучати в оборот і найбільш технологічних компаній і перспективних господарюючих суб'єктів галузей економіки.

На національних ринках найбільші банки лідирують, випереджаючи інші кредитні установи з великим відривом. Якщо діяльність найбільших фінансових груп здійснюється переважно на національному ринку, вони негативно впливають на малі банки, що, негативно відображається на розвитку регіонів.

Відкриваючи відділення в регіонах, лідери кредитного ринку витісняють слабші місцеві регіональні банки. Великі банки реалізують свою діяльність на основі продуманої і випробуваної корпоративної політики, залучаючи на обслуговування кращих клієнтів. Дрібні фермери, представники мікро бізнесу, індивідуальні підприємці, які не відповідають вимогам кредитної політики великого банку змушені звертатися за відповідними послугами в мікро фінансові та мікро кредитні установи, де умови менш вигідні, ніж у великих банків. Якщо діяльність філії виявиться недостатньо рентабельною, банк може піти з регіону, залишивши його без регіональної банківської системи.

Головним завданням регулятора полягає у формуванні умов для зміцнення конкурентоспроможності і переважної діяльності найбільших національних фінансових груп на глобальному ринку. Так, лідерами національного ринку є державні банки в першу чергу Ощадбанк, Приват Банк, Газбанк, які функціонують як транснаціональні фінансові групи. Діяльність подібних кредитних установ підпорядковується не власницьким комерційним інтересам, а стратегічним завданням національної економіки. Значну частину доходу вітчизняні транснаціональні фінансові компанії отримують як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку, витісняючи більш слабких професійних учасників, зокрема регіональних банків, а на глобальному рівні в конкурентній боротьбі з зарубіжними фінансовими групами. Клієнтами для них, в першу чергу, є транснаціональні і чисельні філіали вітчизняних компаній. Надаючи повне банківське обслуговування таким компаніям банки-лідери кредитного ринку сприяють зміцненню їх позицій на міжнародному ринку.

Важливою функцією транснаціональних вітчизняних фінансових груп є залучення доступних ресурсів з фінансових ринків зарубіжних країн. Найбільші вітчизняні кредитні установи здатні залучати ресурси, спрямовуючи їх через міжбанківський ринок на розвиток національної економіки. Головними каналами залучення ресурсів з глобального ринку є операції з цінними паперами, діяльність дочірніх зарубіжних структур, в результаті чого в країну надходять кошти їх клієнтів. Ще одне завдання, яке слід було б вирішити в процесі регулювання, – пропорційність розвитку кредитного ринку. Закономірність пропорційного розвитку є об'єктивним напрямом розвитку кредитного ринку, але проявляється як тенденція, долаючи численні диспропорції. Усвідомлене регулювання кредитного ринку в напрямі встановлення та підтримки пропорцій забезпечує більш швидке досягнення мети його розвитку. Для сучасної вітчизняної економіки характерні соціальні, структурні, територіальні диспропорції. Соціальні диспропорції значною мірою визначаються невідповідністю витрат на відтворення домогосподарств їх вкладками, що зумовлює потребу в незабезпеченому короткостроковому кредиті. Структурні диспропорції характеризуються недостатнім рівнем модернізації та інноваційного розвитку національної економіки, низькою продуктивністю праці. Територіальні диспропорції характеризуються диференціацією економічного потенціалу регіонів. Диспропорції національної економіки неминуче призводять до диспропорцій кредитного ринку. На вітчизняному кредитному ринку спостерігаються

диспропорції між пропозицією банківських продуктів, з одного боку, і платоспроможним попитом установ малого і середнього бізнесу, домогосподарств, з іншого. Тобто клієнтські групи малого і середнього підприємництва недостатньо залучені у відносини кредитного ринку. Незважаючи на державну підтримку для багатьох з них банківські продукти залишаються недоступними. З огляду на це, важливим заходом вдосконалення управління кредитним ринком є інноваційна його трансформація (табл.1).

Державна підтримка інтегрування кредитного ринку в інноваційний процес є найважливішим заходом вдосконалення кредитного ринку внаслідок інноваційної трансформації стимулювання попиту на інновації, перш за все, для установ з державною участю. Важливою складовою вдосконалення управління кредитним ринком є :

- встановлення нормативів випереджальних темпів приросту відрахувань на інновації в порівнянні з темпами зростання дивідендів акціонерам;
- встановлення нормативу випереджаючого темп приросту інноваційної продукції порівняно з темпом приросту традиційної продукції;
- встановлення нормативу випереджаючого темпу приросту продуктивності праці в порівнянні з темпом приросту фонду оплати праці);

Таблиця 1.

Стратегічний розвиток кредитного ринку внаслідок інноваційної трансформації

Інноваційна трансформація кредитного ринка	Характеристика
	-створення маркетплейсов по окремих сегментах кредитного ринку; -створення екосистеми кредитного ринку, яка об'єднує найбільші банки, їх корпоративних клієнтів і установи інфраструктури; -створення екосистеми кредитного ринку, яка об'єднує всі діючі кредитні установи, корпоративних клієнтів, установи інфраструктури, що забезпечує доступ фізичних осіб;
	-стимулювання попиту на інновації, перш за все, для установ з державною участю; -встановлення нормативів випереджальних темпів приросту відрахувань на інновації в порівнянні з темпами зростання дивідендів акціонерам і оплати праці ІТП в порівнянні з темпом приросту оплати топ-менеджменту установ; -встановлення нормативу випереджаючого темп приросту інноваційної продукції порівняно з темпом приросту традиційної продукції); -встановлення нормативу випереджаючого темпу приросту продуктивності праці в порівнянні з темпом приросту фонду оплати праці); -закріплення екологічних норм, що не допускають забруднення повітря, води, що вводять нормативи енергозбереження, інших технічних характеристик, прийнятих країнами ЄС
	-створення інноваційної інфраструктури; -створення ЦБНТ, формує бази перспективних проектів і здійснює їх кваліфіковану оцінку для інноваторів і кредитних установ; -створення мережі установ різних форм власності для ведення проекту на різних етапах створення галузевих і регіональних інноваційних банків
	-державна підтримка інтегрування кредитного ринку в інноваційний процес; -регуляторна підтримка кредитів, що спрямовуються на інновації, в т. ч. для регіональних банків; -реалізація можливості участі представників банків в наглядових радах інноваційних установ; -рефінансування інноваційних кредитів; -створення системи страхування кредитів, що спрямовуються на реалізацію інноваційних проектів

Проведений аналіз стратегічного розвитку кредитного ринку внаслідок інноваційної трансформації виявив, що домогосподарства стали більш активно залучати іпотечний житловий кредит. Починаючи із середини 2020 р. іпотека в Україні почала стрімко відновлюватися. Це стало можливим передусім завдяки зниженню вартості: середньозваженої ставки за іпотекою, яка в квітні становила 14,1%, що майже на 7 в. п. менше, ніж на початку минулого року. Нові видачі за перші чотири місяці зросли в два рази за кількістю та майже в три – за обсягом у річному вимірі. Частково жваве іпотечне кредитування в березні та квітні є результатом програми державної підтримки. Обсяги іпотеки зростають передусім за рахунок кредитів на купівлю житла на вторинному ринку. За останні 12 місяців на новобудови банки видали близько 15% від усієї нової іпотеки. Для запуску масової іпотеки важливо впорядкувати ринок новобудов та підвищити рівень захисту прав кредиторів. Правове поле має гарантувати рівні умови як для позичальників, так і для кредиторів[5].

Однак слід зауважити, що частка незабезпечених споживчих кредитів, що покривають життєво важливі потреби домогосподарств при тимчасових фінансових труднощах, залишається занадто високою. Пропорції між платоспроможним попитом клієнтів і пропозицією банківських продуктів сприяють пропорційності між сегментами кредитного ринку, що свідчить про готовність ринку до задоволення потреб кожної категорії позичальників. Кредитори повинні розуміти потреби кожного клієнтського сегмента, розташовувати

відповідним набором продуктів і сучасними каналами доведення їх до споживача. У цій сфері пропорційність порушується, в результаті виникають обмеження у зв'язку з недоступністю для малих банків сучасних технологічних рішень. Пропорційність між короткостроковими кредитами, наданими не більше ніж на рік, які спрямовуються на покриття розриву в платіжному обігу нефінансових установ, поповнення їх оборотних активів, з одного боку, і середньостроковими і довгостроковими кредитами, що забезпечують інвестиції в основні засоби, з іншого, сприяє економічному зростанню.

За сучасних умов можна констатувати, що є диспропорції в терміновій структурі обігу за кредитами, наданими нефінансовим організаціям. Так, в 2020 р. частка кредитів в порівнянні з 2019 р., наданих на строк більше одного року, скоротилася на 0,8 відсоткових пункти [6]. Очевидно, що в даних умовах діяльність регуляторів ринку повинна бути спрямована на стимулювання потреби нефінансових установ в довгостроковий кредит, що спрямовується на модернізацію та інновації, а також на різні форми їх підтримки – не тільки для залучення таких кредитів, але також для їх обслуговування і погашення. Для того щоб забезпечити пропорції між короткостроковим і довгостроковим кредитом, обсяги довгострокових кредитів повинні нарощуватися швидше, ніж обсяги короткострокових кредитів.

Формування попиту на довгострокові кредити, насамперед, для підприємств з державною часткою, могла б сприяти зацікавленість основних акціонерів в прискореному зростанні інноваційної продукції, збільшенні продуктивності праці. Пропорційний розвиток кредитного ринку має опиратися на пропорційний територіальний розвиток країни. Економіці регіонів в даний час приділяється особлива увага. Ймовірно, подальший національний економічний розвиток буде спрямований в напрямі зміцнення потенціалу регіонів. Це неминуче призведе до корінної перебудови архітектури банківської системи, перш за все, за рахунок переосмислення ролі і значення регіональних банків, а також створення сприятливих умов для нарощування обсягів їх діяльності. З огляду на досвід розвитку системи кооперативних банків в Італії, ощадних банків і мікрофінансових установ в Німеччині [8], можна допустити, що основою перспективної моделі вітчизняної банківської системи повинні стати регіональні банківські системи якісно нового рівня (табл. 2).

Саме регіональні банки повинні стати головними кредитними установами для підприємств, які відносяться до малого і середнього бізнесу, місцевої промисловості, сільськогосподарського виробництва, а також для індивідуальних підприємців і домогосподарств. Регіональні кредитні установи повинні забезпечувати повне банківське обслуговування своїх клієнтів на сучасному технологічному рівні. Крім того, ці банки необхідно інтегрувати в економіку регіонів, а їх стратегічні цілі пов'язати з регіональними стратегіями. Відомо, що НБУ впровадив систему пропорційного регулювання, надавши регуляторні послаблення банкам з меншим капіталом у вигляді скорочення переліку нормативів, форм звітності та інших переваг.

Таблиця 2.

Удосконалення корпоративної соціальної відповідальності кредитних установ і формування довірчого середовища

<p>Модернізація регулювання кредитного ринку відповідно до виявлених закономірностей і розробленими на їх основі пропорціями</p>	<p>Складання звіту про корпоративну соціальну відповідальність регулятором основних оціночних показників корпоративної соціальної відповідальності Кредитних установ Застосування банками окремих показників корпоративної соціальної відповідальності в річних звітах як обов'язкових Підготовка звіту про корпоративну соціальну відповідальність як обов'язкової складової частини річного звіту комерційного банку</p> <p>Реалізація принципу переважного кредитування установ МСП і населення регіональними банками Аналіз регіональної структури кредитного ринку і виявлення опорних банків; Перегляд критеріїв присудження рейтингів регіональним банкам з метою розширення їх доступу до системи проектного фінансування і іншим підтримуваним державою заходам Розробка для опорних банків індивідуальних програм підтримки з боку регулятора і регіональних урядів Інтегрування регіональних банків в національну екосистему кредитного ринку Транснаціональна орієнтація діяльності системо утворюючих банків Розробка державної програми підтримки національних фінансових груп на глобальному ринку Збільшення частки доходів національних фінансових груп на ринку ЄАЕС величину частки доходів національних фінансових груп на ринку БРІКС</p>
--	--

Однак такий захід не компенсує можливість залучення малих банків до реалізації державних програм, особливо тих, що стосуються проектного фінансування в будівництві, підтримки сільськогосподарського виробництва та деяких інших, що обмежує можливості розвитку цієї групи банків.

У 2020 р. національний банківський сектор отримав 41,3 млрд грн чистого прибутку. Відзначимо, що порівняно з 2019 р. прибуток банківських установ у 2020 р. зменшився аж на 30%. Коронакриза погіршила фінансовий стан банків, проте менш відчутно, ніж очікувалося навесні 2020 року. Кількість збиткових банків не зросла. У 2020 році з 73 платоспроможних банків 65 банків були прибутковими та отримали чистий прибуток 47,7 млрд грн, що перекило збитки 8 банків на загальну суму 6,4 млрд грн. Найгіршим фінансовий результат був у IV кварталі 2020 р. через підвищені відрахування до резервів. Загалом формування резервів під очікувані збитки стало основною причиною погіршення фінансового результату в 2020 р. Низка банків визнали

погіршення якості активів через фінансові труднощі позичальників. У зв'язку з цим відповідні витрати на резерви за кредитами у 2020 році зросли на 91% до 20,8 млрд грн проти 10,9 млрд грн у 2019 році [7].

У зв'язку з цим в частині розвитку регуляторних вимог було б доцільно рекомендувати рейтинговим агентствам переглянути методіку присвоєння рейтингів суб'єктам банківського сектора, зокрема, малим регіональним банкам. Має сенс при присвоєнні рейтингів зняти такі вимоги як, наприклад, розмір капіталу і активів, оцінка ділової репутації в залежності від облігаційних випусків. Необхідна підтримка малих регіональних кредитних установ для забезпечення відповідності їх діяльності вимогам інформаційної безпеки, ідентифікації клієнтів за біометричними даними, оскільки витрати на створення відповідних систем неопорівнянні з масштабами їх бізнесу. На службу економіці регіонів слід поставити і установи, що надають мікро кредити. У якості засновників відповідних установ повинні виступити органи виконавчої влади суб'єктів і інші регіональні владні структури, і для цього можна скористатися досвідом країн з розвинутою економікою. В останні роки мікро фінансові установи набули широкого поширення в цих країнах, незважаючи на те, що на кредитному ринку економічно розвинених країн присутні фінансові установи різних установник форм. У країнах з економікою, що розвивається ключова мета мікро фінансування визначається боротьбою з бідністю, в розвинених країнах мікро фінансування спрямовано на подолання обмежень надання кредиту традиційними кредитними установами, а також на підтримку підприємців-початківців. Даний підхід до мікро фінансовим організаціям було б корисно застосувати і на вітчизняному кредитному ринку. Таким чином, необхідна трансформація кредитного ринку, що супроводжується переходом від централізованої до децентралізованої моделі.

Висновок. Удосконалення системи регулювання кредитного ринку, вплив регуляторів на його учасників, спрямований на розвиток конкурентного середовища, створення і підтримання пропорцій, інтегрування ринку в рішення національних завдань. Кількісні та якісні зміни об'єктної системи під впливом закономірності пропорційного розвитку привели до зміни структури кредитного ринку. Ринок кредитних відносин з нефінансовими установами буде рости за рахунок створення системи кредитування впровадження інновацій, проектного фінансування, модернізації виробництва. Розширення спектру кредитних продуктів, спрямованих на оновлення основних засобів, зростання продуктивності праці і виробництво конкурентоспроможних вітчизняних товарів, дасть змогу не тільки збільшити ємність кредитного ринку, але також сприятиме зростанню ВВП, формуванню пропорцій між сегментами кредитного ринку, в тому числі між короткостроковим і довгостроковим кредитуванням. По мірі створення економічних і інституційних умов можлива поступова заміна олігополістичної моделі кредитного ринку на модель монополістичної конкуренції, що розвивається відповідно до закономірністю пропорційного розвитку.

Література.

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>
2. Щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту у банках України. НБУ Генеральний департамент банківського нагляду лист 29.01.2004 N 42-311/382 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_382500-04#Text
3. Основные модели рынка. URL: <https://benefit.by/page/show/articles/1143>.
4. Лобачова К.І. Кастомізація як інноваційний підхід для індивідуалізації кредитного ринку. URL: http://eprints.kname.edu.ua/49638/1/ilovepdf_com-127-128.pdf
5. Звіт про фінансову стабільність. Черв 2021. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2021-H1.pdf?v=4
6. Репко М. Чи оздоровить кредитний ринок зниження процентної ставки НБУ? URL: https://zn.ua/ukr/finances/antikrihikist-336068_.html.
7. The coronary crisis had a moderate impact on banks' incomes: the banking system's profit in 2020 amounted to UAH 41 billion. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/koronakrizapomirno-vplinula-na-dohodi-bankiv-pributok-bankivskoyi-sistemi-u-2020-rotsi-ctanoviv-41-mlrdgrn> (Accessed 11 Feb 2021) (in Ukr.).
8. Aghion, P. Volatility and growth: Credit constraints and the composition of investment /. Journal of Monetary Economics. 2010. 57(3). P. 246-265.

References.

1. National Bank of Ukraine (2020), "Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2025", available at: <https://bank.gov.ua/en/about/develop-strategy> (Accessed 5 July 2021).
2. NBU General Department of Banking Supervision (2004), The Law of Ukraine "Regarding the organization and functioning of risk management systems in Ukrainian banks", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_382500-04#Text (Accessed 1 July 2021).
3. Benefit.by (2021), "Basic market models", available at: <https://benefit.by/page/show/articles/1143> (Accessed 5 July 2021).
4. Lobacheva K.I. (2018), "Customization as an innovative approach to the individualization of the credit market", available at: http://eprints.kname.edu.ua/49638/1/ilovepdf_com-127-128.pdf (Accessed 8 July 2021).
5. National Bank of Ukraine (2021), "Financial Stability Report", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2021-H1.pdf?v=4 (Accessed 1 Feb 2021)

6. Repko M. (2020), “Will the reduction of the NBU interest rate improve the credit market?”, available at: https://zn.ua/ukr/finances/antikrihkist-336068_.html (Accessed 12 Feb 2021)
7. National Bank of Ukraine (2021), “COVID-19 Crisis Had Moderate Effect on Bank Revenues in 2020: Banks Posted UAH 41 Billion in Profit”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/koronakriza-pomirno-vplinula-na-dohodi-bankiv-pributok-bankivskoyi-sistemi-u-2020-rotsi-ctanoviv-41-mlrd-grn> (Accessed 11 Feb 2021) (in Ukr.).
8. Aghion, P. Angeletos, G.-M. Banerjee, A. and Manova, K. (2010), “Volatility and growth: Credit constraints and the composition of investment”, *Journal of Monetary Economics*, vol. 57(3), pp. 246-265.

Стаття надійшла до редакції 03.08.2021 р.